

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2019-34-6

УДК 005.932(477)

Стеценко І.І.*аспірант кафедри міжнародного менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено питання розвитку логістичної інфраструктури в Україні. Розглянуто основні підходи до визначення поняття «логістична інфраструктура» та подано його авторське визначення. Досліджено основні функції логістичної інфраструктури. Визначено основні складники логістичної інфраструктури, а також місце України в глобальному рейтингу індексу ефективності логістики. Досліджено основні проблеми, які перешкоджають розвитку вітчизняної логістичної інфраструктури. Визначено, що головною проблемою ефективного розвитку логістичної інфраструктури України є слабка транспортна інфраструктура. Запропоновано напрями вдосконалення логістичної інфраструктури в Україні на основі наявних проблем та за рахунок використання провідних зарубіжних методик.

Ключові слова: логістика, логістична інфраструктура, функції логістичної інфраструктури, логістичні центри, проблеми та напрями вдосконалення логістичної інфраструктури.

Стеценко И.И. ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЛОГИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УКРАИНЕ

В статье исследуются вопросы развития логистической инфраструктуры Украины. Рассмотрены основные подходы к определению понятия «логистическая инфраструктура» и представлено его авторское определение. Исследованы основные функции логистической инфраструктуры. Определены основные составляющие логистической инфраструктуры, а также место Украины в глобальном рейтинге индекса эффективности логистики. Исследованы основные проблемы, которые препятствуют развитию отечественной логистической инфраструктуры. Определено, что главной проблемой эффективного развития логистической инфраструктуры Украины является слабая транспортная инфраструктура. Предложены направления совершенствования логистической инфраструктуры в Украине на основе имеющихся и за счет использования ведущих зарубежных методик.

Ключевые слова: логистика, логистическая инфраструктура, функции логистической инфраструктуры, логистические центры, проблемы и направления совершенствования логистической инфраструктуры.

Stetsenko Iryna. PROBLEMS AND WAYS OF IMPROVEMENT OF LOGISTIC INFRASTRUCTURE IN UKRAINE

The article deals with the issues of development of logistic infrastructure in Ukraine. The purpose of the article is to identify the main problems and justify the basic principles of the formation of effective logistics infrastructure in Ukraine. The actuality of the mechanism of integration of the logistic processes of individual enterprises into the overall system of national logistics, the creation and operation of Ukrainian logistics infrastructure as a whole is poorly investigated. And these issues require further study and scientific justifying of logistic infrastructure. In this article the main approaches to the definition of "logistics infrastructure" are considered and author's definition is given. Also, main functions and structure of logistics infrastructure are researched. The place of Ukraine in the global ranking of logistics efficiency index is determined. The main problems that hinder the development of domestic logistics infrastructure are researched. The development of logistics infrastructure is one of the conditions of international cooperation and trade intensification, as well as investment attractiveness of both individual regions and the national economy as a whole. Provided analysis in the article allowed us to highlight the main problems of the development of domestic logistics infrastructure, which hinder its further effective development. Ukraine has a rather favorable geographic location, which gives it the opportunity to become a leading international logistics center. The research is based on institutional structure of logistics infrastructure in Ukraine. Results of the provided research highlight the need for more in-depth logistics research in order to find new mechanisms for building an effective logistics infrastructure in Ukraine. Practical value of the results are formation of main directions of improvement of logistics infrastructure in Ukraine, which should include improving the quality of overpass roads, coordinating the development of logistic infrastructure at the national, regional and local levels, as well as creating and developing transport and logistics centers.

Keywords: logistics, logistics infrastructure, logistics infrastructure functions, logistics centers, problems and directions of improvement of logistics infrastructure.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економічних виробничих систем, активізації конкурентної боротьби на ринку товарів та послуг усе більшого значення набуває логістика, зокрема розвиток логістичної інфраструктури. Саме функціонування останньої здатне забезпечити той неперервний ланцюг, яким

протікатимуть усі необхідні логістичні операції з матеріальними потоками. Формування ефективної логістичної інфраструктури, яка зможе значно підвищити економічні показники діяльності підприємств і створити безперервний ланцюг управління матеріальними потоками, є вкрай важливим завданням на сучасному етапі.

Слід також відзначити, що зараз існує безліч проблем, які заважають такому ефективному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання створення логістичної системи України розглядаються в роботах В.Л. Диканя, А.С. Глазкової, М.В. Корш, Н.В. Якименко. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку логістичної інфраструктури досліджено в роботах таких закордонних учених, як Ф. Пфоль, К. Кльозе, С. Абт, Я. Вітковський, І. Фехнер. Але, незважаючи на значну наукову значимість робіт цих учених, механізм інтеграції логістичних процесів окремих підприємств до загальної системи національної логістики, створення й функціонування української логістичної інфраструктури у цілому є малодослідженими. І саме ці питання потребують подальшого вивчення та наукового обґрунтування.

Мета дослідження полягає у визначенні основних проблем та обґрунтуванні основних засад формування ефективної логістичної інфраструктури в Україні.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Зміна трендів у розвитку управлінської діяльності висуває нові вимоги до використання сучасних концепцій економічного розвитку, в якому логістика займає одне з провідних місць. Використання логістичного складника дає змогу оптимізувати процеси переміщення матеріальних та інформаційних потоків у межах формування логістичних ланцюгів постачання. Імплементация логістичного підходу до управління в процесах розвитку інфраструктури України дасть змогу розширити й оптимізувати поточкові процеси на окремих територіях за потребою. Врахування основ логістичної концепції сприятиме зниженню витрат на транспортування матеріальних потоків у межах регіону у цілому а також підвищенню рівня логістичного обслуговування зокрема.

Розглянемо основні підходи до визначення поняття «логістична інфраструктура» в науковій літературі.

Так, М.Ю. Григорак та Л.В. Костюченко відзначають, що під логістичною інфраструктурою можна розуміти інтегровану сукупність складської, транспортної, маніпуляційної, пакувальної, інформаційної та фінансової інфраструктур підприємства, що в комплексі забезпечують ефективне логістичне обслуговування матеріального потоку за принципом «від дверей до дверей» із мінімальними витратами згідно з вимогами споживачів [2, с. 104].

О.А. Казанська вважає, що логістична інфраструктура – це сукупність технічних і організаційно-

економічних елементів, за допомогою яких усі види економічних потоків (матеріальні, фінансові, інформаційні, енергопотоки, трудові ресурси, зворотні потоки) здійснюють циклічний рух із найбільшою ефективністю від постачальника ресурсів до кінцевого споживача [3, с. 157].

Є.В. Крикавський і Н.В. Чернописька дають таке визначення логістичної інфраструктури: «Логістична інфраструктура – це система засобів просторово-часового перетворення логістичних потоків (матеріальних, інформаційних, фінансових, людських), а також сукупність підприємств різних організаційно-правових форм, які створюють організаційно-економічні умови проходження цих потоків шляхом створення потенціалу відповідних логістичних послуг» [4, с. 17].

О.Є. Соколова під управлінням логістичною інфраструктурою підприємства розуміє процес приведення інфраструктури підприємства до стану рівноваги або досягнення цілей щодо ефективного забезпечення та обслуговування логістичних процесів та операцій на підприємстві. Але існують ще деякі інші визначення, тобто інфраструктура, до якої відноситься логістична схема як цілісна господарська система утворення, транспортування, збору, складування, сортування, сертифікації та ідентифікації, реалізації, утилізації та рециклінгу з елементами відповідного обслуговування, а саме інформаційного, маркетингового, транспортного, комерційного тощо, називається логістичною інфраструктурою [7, с. 139].

Аналізуючи подані вище визначення науковців та враховуючи їхні основні переваги та недоліки, можна дати таке авторське визначення: логістична інфраструктура – це сукупність логістичних потоків (матеріальних, інформаційних, трудових, фінансових), які здійснюють циклічний рух і в комплексі забезпечують ефективне логістичне обслуговування.

Актуальним є також визначення основних функцій логістичної інфраструктури у цілому (рис. 1).

Інші автори виділяють такі функції логістичної інфраструктури: забезпечуючу і регулюючу. Перша полягає у забезпеченні безперервного функціонування господарських зв'язків суб'єктів ринкової економіки і руху товарно-грошових потоків. За більш детального аналізу цієї функції (забезпечуючої) виявлено конкретні її характеристики: для будь-якого сегменту ринку вона є внутрішньою і носить пасивний характер. Пояснюючи значення даної функції, слід відзначити, що вона дійсно відображає ту обставину, що логістична інфраструктура знаходиться всередині логістичної системи або логіс-

Рис. 1. Основні функції логістичної інфраструктури

Джерело: систематизовано автором

тичного ланцюга поставок. Вона є «колесами» здійснення логістичних активностей (логістичних операцій, процесів) кожної ланки системи чи ланцюга поставок. Логістична інфраструктура розташовується тільки в межах того логістичного полігону, який планується обслуговувати. Таким чином, у подальшому під час формування логістичної інфраструктури слід використовувати іманентний підхід, який націлений на виявлення саме її внутрішньої будови.

Друга функція – регулююча. Вона, без сумніву, є доповненням і продовженням забезпечуючої функції, оскільки визначним чином упорядковує і регулює взаємодію ланок логістичної системи або логістичного ланцюга поставок. На протипагу першої функції ця функція є зовнішньою й активною, оскільки регулювання логістичної діяльності в межах ланцюга поставок буде здійснюватися безпосередньо через інфраструктурні об'єкти. І чим вони будуть краще забезпечені засобами просторово-часової трансформації і переміщення логістичних потоків, тим регулювання функціонування будь-яким логістичним утворенням буде стабільним і дієвим [5].

Слід відзначити, що на сучасному етапі зростання інтересу до створення ефективної логістичної інфраструктури в Україні викликане такими проблемами, як:

- важливість оптимальної інфраструктури, від якої залежить розвиток економіки країни у цілому;
- пошук інноваційних шляхів розвитку виробництва з формуванням нових моделей економіки;
- необхідність залучення приватного сектору до фінансування логістичної інфраструктури;
- процеси глобалізації економік різних країн тощо [6].

Важливим аспектом є також визначення складників логістичної інфраструктури, які необхідно виокремити:

- транспортні, комунікаційні, складські та обслуговуючі елементи, які пов'язані з додатковою обробкою товарів;
- сукупність будівель, споруд із необхідним обладнанням для складування продукції, пакування;
- засоби отримання, передачі та обробки інформації з наданням торговельних, побутових та адміністративних послуг, які забезпечені необхідними ресурсами: природними, матеріально-технічними, інформаційними, інституційними і фінансовими;
- логістичні центри, логістичні оператори, склади загального призначення.

Також нам необхідно здійснити аналіз поточного стану розвитку логістичної інфраструктури в Україні. Передусім використаємо глобальний індекс ефективності логістики (LPI), який використовується для вимірювання ефективності міжнародних ланцюгів постачання, і проаналізуємо місце України у цьому рейтингу. Інформацію щодо позицій України в рейтингу LPI подано в табл. 1.

Як видно із цієї таблиці, місце України в глобальному рейтингу індексу ефективності логістики про-

тягом досліджуваного періоду зросло: зі 102-ї позиції у 2010 р. вона перемістилася на 66-е місце в 2018 р. Причому слід відзначити, що в 2016 р. Україна перемістилася на 80-е місце, проте за два роки ситуація виправилася в позитивний бік.

Якщо говорити про найбільш ефективні складники загального показника розвитку логістики, то найбільш високі значення мають такі складники, як відстеження і таймінг. Щодо складників із низьким показником, то сюди слід віднести інфраструктуру та митницю. Саме тому створення логістичної інфраструктури в Україні як інтегрованої та адаптованої системи, що розглядається крізь призму забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, є важливим завданням.

Аналіз стану сучасної логістичної інфраструктури в Україні та можливостей її подальшого розвитку дав змогу визначити вплив таких чинників, як:

- географічне положення України (транзитний потенціал);
- темпи зростання сектору логістичних послуг;
- перспективи розвитку транспортної структури країни;
- подальше розширення та використання бізнес-одиноць інформаційно-комп'ютерних технологій, що сприяють розвитку інфраструктури інформаційної логістики;
- розвиток мереж оптово-роздрібної торгівлі, що сприяє розбудові складської інфраструктури.

Однак, незважаючи на всі позитивні передумови, які існують в Україні для подальшого розвитку та функціонування логістичної інфраструктури, необхідно виділити й певні проблеми, що перешкоджають її створенню та ефективності.

Однією з головних проблем ефективного розвитку логістичної інфраструктури України є проблема транспортної інфраструктури. Ринок транспортних послуг в Україні сформовано, але відсутність належних транспортних шляхів і розв'язок гальмує розвиток логістичної інфраструктури, оскільки у цих умовах неможливо виконати основну функцію логістики – скорочення шляху руху товарів від виробника до споживача за мінімальний термін. Також існує проблема низької якості доріг і відповідності вітчизняного транспортного комплексу вимогам світової транспортної системи та високого ступеня фізичного й морального зносу рухомого складу транспорту.

Іншою вагомою проблемою формування цілісної логістичної інфраструктури на відміну від розвинених країн світу є недостатність вузлових логістичних центрів, за допомогою яких можлива оптимальна організація розподілу матеріальних потоків, управління запасами, зміна видів транспорту, а також надання складських послуг. Саме логістичні центри, які відповідають світовим стандартам переробки вантажів, виступають невід'ємною ланкою логістичної інфраструктури, оскільки забезпечують її коорди-

Таблиця 1

Місце України в глобальному рейтингу індексу ефективності логістики за 2010–2018 рр.

Рік	Місце	Загальний показник	Митниця	Інфраструктура	Доставка	Відстеження	Таймінг
2010	102	2.57	2.02	2.44	2.79	2.49	3,06
2012	66	2.85	2.41	2.69	2.72	3.15	3,31
2014	61	2.98	2.69	2.65	2.95	3.20	3,51
2016	80	2.74	2.30	2.49	2.59	2.96	3,51
2018	66	2.83	2.49	2.22	2.83	3.11	3.42

Джерело: складено автором на основі [1]

націю, інтеграцію систем обігу та транспортування, взаємозв'язок із виробниками, перевізниками, банками, страховими компаніями та споживачами.

Проблемою управління логістичною інфраструктурою в Україні є також неефективне використання основних засобів підприємств, що забезпечують логістичні процеси, наслідком чого є збільшення витрат під час виконання завдань щодо складування та транспортування матеріальних потоків. До основних причин виникнення цього явища можна віднести: непропорційне співвідношення між робочою силою та основними фондами, простої або неінтенсивне завантаження обладнання, нераціональне використання виробничої площі, зменшення фондовіддачі основних фондів та ін. [4].

Таким чином, сьогодні Україна значно відстає від світового рівня розвитку логістичної інфраструктури, і до стримуючих чинників належать:

- неналежна якість великої частини транспортних шляхів, насамперед автомобільних, адже навіть найсучасніший логістичний центр не може забезпечити швидку та якісну доставку вантажів без участі організацій, що відповідають за стан автомобільних доріг у регіоні;
- недостатність транспортно-логістичних центрів. Сучасна логістика передбачає не лише перевезення та зберігання вантажів, а й надання цілого комплексу додаткових послуг, пов'язаних як із митним оформленням товарів, так і з орендою офісних приміщень, обслуговуванням транспорту;
- низький рівень упровадження систем зв'язку, через що в багатьох логістичних компаніях виникають складності з відстеженням логістичних ланцюжків і процесу транспортування вантажів по країні та за її межами;
- слабкий розвиток промисловості з виробництва сучасної тари і упаковки;
- відсутність ефективного механізму партнерських взаємин між фірмами та підприємствами.

Вирішення цих проблем є ключовим завданням для на сучасному етапі, адже розвиток логістичної інфраструктури напряму підвищить конкурентоспроможність національної економіки.

Узагальнюючи зарубіжний досвід із функціонування логістичної інфраструктури, можна сформулювати основні рекомендації на шляху її вдосконалення в Україні (рис. 2).

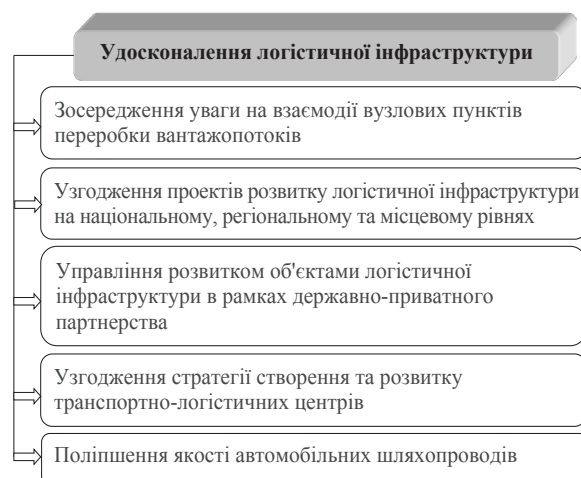

Рис. 2. Напрями вдосконалення логістичної інфраструктури в Україні

Джерело: систематизовано автором

Тільки за рахунок таких кроків буде забезпечено зростання ефективності функціонування логістичної інфраструктури. В умовах ринкових відносин роль вітчизняної логістичної інфраструктури в розвитку національної економіки повинна значно зрости і стати каталізатором подальших позитивних структурних зрушень економіці у цілому.

Висновки. Розвиток логістичної інфраструктури є однією з умов активізації міжнародного співробітництва та торгівлі, а також інвестиційно привабливості як окремих регіонів, так і національної економіки у цілому. Здійснений аналіз дав змогу виділити основні проблеми розвитку вітчизняної логістичної інфраструктури, які перешкоджають її подальшому ефективному розвитку. Україна має доволі вигідне географічне розташування, що дає їй можливість стати провідним міжнародним логістичним центром. Нами виділено основні напрями вдосконалення логістичної інфраструктури в Україні, до яких належать: поліпшення якості автомобільних шляхопроводів, узгодження проектів розвитку логістичної інфраструктури на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також створення та розвиток транспортно-логістичних центрів. Усі ці питання актуалізують необхідність проведення більш глибоких досліджень у сфері логістики для пошуку нових механізмів розбудови ефективної логістичної інфраструктури в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Глобальний індекс ефективності логістики. URL : <https://ipi.worldbank.org/international/global/2018> (дата звернення: 10.03.2019).
2. Григорак М.Ю., Костюченко Л.В. Методика оцінки використання потенціалу логістичної інфраструктури. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2010. Вип. 7 (26). Ч. 4. С. 103–108.
3. Економіка логістичних систем : монографія / М. Васелевський та ін. ; за наук. ред. Є. Криківського та С. Кубіна. Львів : Львівська політехніка, 2008. 596 с.
4. Казанська О.О., Герашенков А.С. Інформаційне забезпечення розвитку логістичної інфраструктури національної економіки. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2010. Вип. 7 (26). Ч. 4. С. 156–171.
5. Палійчук Є.С., Булеца О.В. Стан розвитку логістичної інфраструктури в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 9.
6. Пархаєва Н.В. Проблеми та перспективи розвитку логістичної інфраструктури в Україні. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 1 (2). С. 259–263.
7. Соколова О.Є. Проблеми управління логістичною інфраструктурою підприємств. URL : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-2/Sokolova_207.htm (дата звернення: 09.03.2019).

REFERENCES:

1. Hlobalnyi indeks efektyvnosti lohistyky [Global index of effectiveness of logistics]. Retrieved from: <https://ipi.worldbank.org/international/global/2018> (accessed 10 March 2019).
2. Hryhorak M.lu., Kostiuchenko L.V. (2010). Metodyka otsinky vykorystannia potentsialu lohistrychnoi infrastruktury [Methodology for assessing the use of the potential of logistics infrastructure]. *Ekonomichni nauky. Seriiia «Ekonomika ta menezhment»*, 7 (26), p. 4, 103–108. [in Ukrainian]
3. Vaselevskiy M. ta in. (2008). Ekonomika lohistrychnykh system : monohrafiia [Economics of logistics systems : monograph]. Lviv : Lvivska politekhnika. [in Ukrainian]
4. Kazanska O.O., Herashchenkov A.S. (2010). Informatsiine zabezpechennia rozvytku lohistrychnoi infrastruktury natsionalnoi ekonomiky [Information provision of the development of the logistics infrastructure of the national economy]. *Ekonomichni nauky. Seriiia «Ekonomika ta menezhment»*, 7 (26), p. 4, 156–171. [in Ukrainian]

5. Paliichuk Ye.S., Buletsa O.V. (2017). Stan rozvytku lohistychnoi infrastruktury v Ukraini [The state of the development of logistics infrastructure in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 9. [in Ukrainian]
6. Parkhaieva N.V. (2013). Problemy ta perspektyvy rozvytku lohistychnoi infrastruktury v Ukraini [Problems and prospects of development of logistic infrastructure in Ukraine]. *Teoretychni i praktichni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, 1 (2), 259–263. [in Ukrainian]
7. Sokolova O.Ie. Ppoblemy uppavlinnia lohistychnoiu infpastpuktupoiu pidpriemstv [Plops for the establishment of a logistic infrastructure of enterprises]. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-2/Sokolova_207.htm (accessed 09 March 2019).